

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs

Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1850.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmund, Selskabets Secretair.

Nr. 5 og 6.

Mödet den 3^{die} Mai.

Prof. N. M. Petersen forelæste en Udsigt over *Finn-Magnusens* litterære Virksomhed.

Det er en gammel nordisk Skik ved forefaldende Leiligheder at tilbagekalde de Afdödes Minde, især Deres, der som fremragende Mænd have virket stærkt paa sin Tid og derved forberedt Eftertidens Fremskridt.

Naar Videnskabernes Selskab ligeledes har optaget denne Skik, kan Hensigten dermed ikke nærmest være at meddele de ydre Momenter af den Afdödes Levnet, der paa andre Steder kunne findes anførte, men derimod at udhæve Hovedsiderne af Mandens videnskabelige Virksomhed samt den Indflydelse, han i sin Tid har havt paa Videnskabens Fremme, og hine ydre Omstændigheder kun

for saavidt de dermed staae i Forbindelse. Dette havde Forfatteren af denne Meddelelse for Öje ved at nedskrive følgende Udsigt over Finn Magnussens litterære Virksomhed.

Finn Magnussen er een af de fremragende Personligheder, der ikke blot virke for sin Tid, men langt ud over den; han var een af de Faa, der uddannede, ja i visse Maader skabte den nordiske Oldtidsvidenskab eller i det mindste paa ny kaldte den tillive. Men der er to, höjst forskellige, Maader, hvorpaa Videnskaben fremmes: en forberedende, om jeg saa maa kalde den, og en mere fuldendt. Og de videnskabelige Værker, hele den videnskabelige Virksomhed, hvori en Mands Daad kommer tilsyne, viser sig der ved i et ganske forskjelligt Lys. Ubilligt er det af den Mand, der yder det ene, at kræve det andet; thi yder han noget mindre, saa ligger maaskee Mangelen hverken i ham eller hans Evner eller i ringere Flid og Udholdenhed, men, hvor disse engang ere tilstede, i de tilfældige Omgivelser og Omstændigheder, under hvilke han virker, i det Trin, hvorpaa Videnskaben staaer, i den Modtagelighed, der findes hos dens Dyrkere, hos Regjeringen og Folket, o. m. desl. Under andre Omgivelser, i andre Forholde, vilde han have ydet noget langt andet. Men unægtelig ligger der ogsaa i selve Personligheden, i den opnaaede Aandsdannelse, og det mere eller mindre stærke Herredømme over de ret egentlig aandige Kræfter, overmaade meget, som gjør, at det videnskabelige Udbytte bliver af höjst forskjellig Natur. Thi der er een Aands-tilbøjelighed, der helst gaaer ud paa at samle og sammenstille; der gives en anden, der har mindre Tilbøjelighed til at dvæle ved det enkelte, det smaae, det usammenhængende, men derimod forener alle sine Kræfter, for at frembringe, ikke i Omfang, men i Intensitet store Værker, der for Eftertiden altid ville staae som eenlige, uopnaelige Skabelser af en udmærket Aand, af en ufor-gjængelig Phantasie, og af en til det meest enkelte, men kun for det Heles Skyld, indtrængende Forstand. Ligesom hin første Aandsstemning frembringer forberedende Værker, saaledes frembringer den anden fuldendte. Finn Magnussen hörer nærmest til det første Slags (jeg troer ikke ved denne Bemærkning at gjøre hans Minde Uret); ikke saa, at han jo idelig havde hint større Maal for Öje,

at han jo ret godt kunde erkjende det, ja endog havde Evner til at naae det, men naar han stundede derefter, og det gjorde han ofte, svigtede enten Lykken ham eller Stemningen, eller maa-
skee begge, thi hvo kan dömme om de mange Ting, der indvirke paa den Maade, hvorpaa et Aandsværk bliver til. Lad det nu forekomme nogen, at derved nedsættes Manden, at det er noget man maa dadle; det er ingenlunde Tilfældet. Hiin forberedende Virksomhed er i sit Slags ligesaa stor, kræver ligesaa vel en stærk og kraftig Aandsvirksomhed, som den mere fuldendte; og hvad der især bör paaskjønnes, den er aldeles nødvendig; det Gode kan ikke blive til, förend mange Forsög ere gjorte paa at virkeliggjøre det. Den, der bryder Vejen, kan ikke med det samme bane den; hans Gjerning er kun forberedende.

Det var en gunstig Omstændighed ved Finn Magnussens Liv, at han ved Födselen (1781) ligesom bestemtes til den Retning, hans Liv siden skulde tage. Hans Fader, Magnus Olafsen, var Lagmand, Broder til Digteren og Naturforskeren Eggert Olafsen og den for sin dybsindige Oldforskning bekjendte Jon Olafsen; Moderen var en Datter af Biskop Finn Jonsen og Söster til Biskop Hans Finsen. Sönnen nöd ogsaa Biskop Jonsens Underviisning indtil dennes Död 1796.

Privat demitteret til Universitetet i Kjöbenhavn 1797, blev Finn Magnussen Student 1798, og lagde sig, efter at have taget anden Examen, efter juridiske Studeringer. Faderens Död 1800 kaldte ham tilbage til Island, hvor han 1806 blev Sagfører ved Islands Overret i Reykjarvik. Her möde vi en anden Omstændighed i hans Liv, som har havt megen Indflydelse paa hans senere Virksomhed og Stilling. Den bekjendte Jörgen Jörgensen bemægtigede sig i nogen Tid Befalingen over Island; flere Embedsmænd gave efter for Magten, men Finn Magnussen modsatte sig med Fasthed hans Anmasselse, blev derfor truet med Fængsel, ja endog paa Livet, men slap dog med, at den selvgjorte Hövding (ved Resolution af 6 August 1809) erklærede ham uværdig til at anbetros nogen offentlig Forretning i Landet eller at före nogen Sag for dets Domstole. Hans ved denne Leilighed udviste Forhold tilvendte ham, da han siden kom til Kjöbenhavn, Kong Frederik den

Sjettes personlige Gunst; og denne i Forbindelse med hans øvrige Fortjenester og hans nøje Kjendskab til Island bidrog uden Tvivl til, deels at han i sine Studier fandt kongelig Understøttelse, deels som Islands Repræsentant blev een af de „Oplyste Mænd“, der 1832 samledes for at forberede Provincialstænderne, og senere 1835 blev kongeligt Medlem af de raadgivende Stænder.

1812 vendte Finn Magnussen tilbage til Kjöbenhavn, og at han paa denne Reise berørte Edinburg og traadte i Forbindelse med Robert Jamieson og flere af Skotlands udmærkede Lærde og anseete Boghandlere, syntes at give et Vink om, hvilken Retning hans Studier nu vilde tage. I Kjöbenhavn fandt han Understøttelse og Vejledning hos sine lærde og anseete Landsmænd, Thorlacius og Thorkelin; og, imedens der for Videnskabelighed i Danmark dengang kun var sørgelige Udsigter, en velvillig og uafsladelig Velynder i al Videnskabeligheds Forfremmer, Geheimeraad Johan Bülow til Sanderumgaard, ved hvis Understøttelse nogle af hans vigtigste Værker, paa den Tid da Boghandelen stod paa meget svage Fødder, ene kunde komme for Lyset. Fra nu af blev nordisk Oldgranskning hans bestandige, daglige Syssel, og han virkede uafsladelig og, under mange Hindringer, utrættelig for den ved Forelæsninger, ved Deeltagelse i litterære Samfund, ved nøje Forbindelser med fremmede Lærde, ved sin Embedsstilling og ved Skrifter. Ved Kroningen 1815 overrakte han Kongen et Kvæde i Runer (kvæði i rúnum), og fik Titel af Professor; 1816 blev han Medlem af den kongelige Commission til Oldsagers Opbevaring; omtrent ved samme Tid Secretair i det af Rask stiftede Islandske litteraire Selskab, i hvilket han siden virkede som Formand. 1816 blev det ham overdraget at holde offentlige Forelæsninger over Nordens ældre Litteratur og Mythologie, hvilke han i adskillige Aar holdt deels ved Universitetet, deels ved Akademiet for de skjønne Kunster. 1822 blev han Medlem af den kongelige ArnMagnæanske Commission, hvis bestandige Secretair han var fra 1829. Hans Virksomhed i det kongelige Nordiske Oldskriftselskab begyndte med Selskabets Stiftelse, og endte først med hans Død. 1823 fik han endelig den Embedsstilling, hvori han døde; først som Medhjælper ved Geheimearchivet, medens Thorkelin endnu

levede, efter Thorkelins Död 1829 som Geheimearchivar. 1830 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab. Hans Virksomhed for Litteraturen, hvortil disse Stillinger gave ham saa fortrinlig Anledning, kan naturligviis kun de Mænd i det Enkelte paavise, der virkede sammen med ham; men alene den Omstændighed, at hans Stemme sædvanlig var den afgjørende, synes at vidne om at hans Deeltagelse og Indflydelse ikke har været ringe; om hans Humanitet og elskelige Færd i disse og lignende Forbindelser har der stedse kun været een Mening. Og de samme Egenskaber viste han ved andre Leiligheder, hvor han ikke kunde undgaae at deeltage i litteraire Stridigheder. Han anfaldt aldrig, men maatte (f. Ex. i den mythologiske Strid) høre mange Grovheder; til Fornærmelser taug han, naar Sagen ikke kunde vinde ved at tale; var det nödvendigt at forsvare Sagen, gjorde han det med Ro og uden Lidenskab. Og han ihukom saaledes Hávamáls:

Þrimr orðum senna
skalattu þér við verra mann;
opt inn betri bilar,
þá er hinn verri vegr.

Finn Magnussen kan ansees som Grundlægger af Nordens archæologiske Studium i vor Tid, ligesom Rask var det nordiske Sprogstudiums. Hans Skrifter ere derfor som Straaler, der gaae ud i vide Kredse; Tiden var endnu ikke moden til at samle Enkelthederne til Eenhed. Men hvor vi træffe ham, see vi dog, at han havde et bestemt Maal for Öje; hvad enten han leverer Bidrag til nordisk Archæologie, eller han betragter den Kaukasiske Menneskestammes ældste Hjemsted og Udvandringer, eller han oplyser Steder af Ossian, eller meddeler Bemærkninger om Picterne, eller han imødegaaer Holbergs haarde Domme om Nordens Oldsagn, eller han paa eet Sted samler alle de vidt og bredt adspredte Efterretninger om Grönland, eller han forklarer de gamle Nordboers Inddeling af Dagens Tider, ø. s. fr., overalt gaaer han paa Spor efter og trænger ind i Folkenes historiske Fundamenter; og i Almindelighed gjør han det ikke blot med en usædvanlig Lærdom, men han baner sig Vei ind til de skjulteste Kroge, og han

dvæler med Forkjærlighed og oplyser med Klarhed Enkeltheder, der kun for ham, der havde gjennemvandret alle Litteraturens utilgjængeligste Helligdomme, kunde stille sig i det klareste Lys. Fra denne hans Iver for at vide alt, at kjende det Dunkle, at see Sammenhæng i de afbrudte og afrevne Levninger, der for enhver anden ere uden nogensomhelst Orden og Forbindelse, udspringe ogsaa de Feil, for hvilke han, som enhver anden alvorlig og ivrig Gransker, var udsat: han forbandt undertiden det, som næppe paa den Maade ret vel lader sig forbinde, og hans Phantasie skabte undertiden Sammenhæng der, hvor den for den prøvende Forstand ikke saa let kommer tilsyne.

Hvad der idelig og længst har beskjæftiget Finn Magnussen, hvad der, efter hans egen Yttring, var hans kjæreste litteraire Sys-sel, er Oplysningen af gamle nordiske Indskrifter. Hans mangfoldige Forbindelser her i Landet og i Udlandet satte ham i Stand til at blive bekjendt med alle nye Opdagelser i dette Fag, og hans lange Studium og sindrige Kløgt gjorde ham det muligt, næsten altid, endog ved det første Syn, at forklare dem. At de maatte forklares, følger af sig selv; det undlader en Oldgransker ikke. Han læste Indskrifter, som ingen anden kunde udrede, sædvanlig med meget Held, skjönt man vel nu almindelig antager, at han i to Tilfælde har taget aldeles feil: i Forklaringen over Obeliskens i Ruthwel, og i Forklaringen af Runamo. Den sidste har gjort meest Opsigt i den lærde Verden, deels ved den Vidunderlighed, at en saa ældgammel, saa mærkelig Indskrift, efter i Aarhundreder at have været en uopløselig Gaade, i vore Dage skulde kunne forklares saa fuldstændig, saa uimodsagt som tilsyneladende uimodsigelig, og tillige paa en saa ejendommelig Viis; deels ved den ligesaa store Vidunderlighed, at denne Forklaring, der var gaaet igjennem den lærde Verden, havde modtaget dens Hylding, og deriblandt, ja først og fornemmelig, dette Selskabs, der fremkaldte den, dog skulde være en Feiltagelse. Skal man bebreide nogen noget i denne Henseende, saa er det vist, at Bebreidelsen ikke nærmest kan ramme Runefortolkerens Minde; han meddeelte i sin første umiddelbare Glæde sin formeentlige Opdagelse til flere grundige Lærde, og først efter at de, ikke blot havde billiget, men havde

beundret den, lod han den gaae ud i Verden. De vistnok meget beskedne og tilbageholdne Tvivl, som bleve ham meddeelte, maatte nödvendig vige for en saa almindelig Hylding. At Figurerne paa Runamo kun er et Naturspil, hvilket ligefrem fölger deraf, at de næsten hvert tyvende Aar have skiftet Udseende, og at al Læsning deraf derfor er overflödig, kunde overhovedet ingen den Gang vide med nogen Tilforladelighed. Heller ikke forklarede Finn Magnussen Runamo selv, men en Aftegning af de Figurer, der antoges at være indhugne derpaa; nogle af disse Tegn havde aldeles Udseende af sædvanlige Runer, andre lignede de allerede bekendte og forklarede Binderuner, og ved at anvende disse, aabnedes der for Videnskaben Vished om herefter at kunne forklare alt, en Fristelse, som Enthousiasmen ikke let kunde skyde fra sig; det kan heller ikke nægtes, at naar Tegnene engang ere givne, saa er Læsningen snild nok. Medens Skriftet om Runamo var under Pressen, synes en Yttring af Forfatteren at vidne om, at ogsaa han blev berört af det Tvivlsomme i Forklaringen, der alligevel, nu engang trykt, maatte staae, om end kun som et historisk Mindesmærke; just derfor gav han sit Skrift Titel af Runamo og Runerne; „thi,“ sagde han, „yttres der nu saa megen Tvivl om Forklaringens Rigtighed, saa maa jeg stræbe at nedlægge noget mere i mit Skrift, som kan give det Værd for Efterverdenen“; og det har han i flere Henseender gjort. Skriftet er en rig Kundskabskilde for enhver tilkommende Runolog.

Næppe har nogen været saaledes inde i Sagalitteraturen eller kjendt og gennemforsket de Haandskrifter, hvori den er nedlagt, som Finn Magnussen. Derfor kunde han i Fortalerne til de af ham i Særdeleshed udgivne Sagaer, i Grönlands Mindesmærker og i andre Skrifter, som gave nogen Anledning dertil, nedlægge en stor Skat af Bemærkninger om Haandskrifternes Oprindelse og Sammenhæng, om Forfatterne, om de nordiske, men især islandske Slægter og de Begivenheder, som dermed staae i Forbindelse. Det kan ikke nægtes, at man ogsaa her støder paa dristige Hypoteser; men senere Forskere have bifaldet flere deraf, og støttet sig paa deres skarpsindige Forfatter. Disse Arbejder ere ogsaa kun forberedende; det ligger i Tingens Natur. Først naar der

engang gives, ikke blot Samlinger og Brudstykker til den islandske og overhovedet den gammelnordiske Litteraturs Historie, men en fuldstændig pragmatisk Litteraturhistorie, vil det blive indlysende for alle, hvilke vigtige Bidrag Finn Magnussen dertil har ydet, hvor mange Incitamenter han har givet den dybere Granskning, og hvor meget Lys han har bragt ind paa nogle Steder, der forhen vare ganske dunkle.

Endelig har han saa godt som hele sit Liv igjennem beskæftiget sig med Eddaerne eller, hvad der vil sige det samme, med den nordiske Mythologie. Dette Studium er næsten blevet til under hans Hænder. I Eddalæren, som Videnskabernes Selskab tilkjendte Prisen, anstillede han en Sammenligning inellem den nordiske Mythologie og næsten alle Folks paa Jorden af nogen Betydenhed. Værket blev da mere en Opsøgning og Fremstilling af Lighed, end en Udvikling af Mythologiernes Forskjel og den nordiskes særegne Eiendommelighed. Opgaven førte dertil; havde den været anderledes, vilde Forfatteren sandsynligviis have gaaet en anden Vei. I sit *Lexicon mythologicum* gav han en udførlig Fremstilling af alle de enkelte nordiske Myther, en lærd Samling saa godt som af alt hvad der om dem var til. Det er utroligt, hvad dette Skrift har virket i Udlandet, hvorfra Udbyttet da igjen vendte tilbage til os; utroligt, hvor mange Lærde der i det fandt Tilskyndelse til at behandle enkelte Mythers Indhold eller at give Udsigter over hele Mythologiens Sammenhæng; de færreste af dem, der have öst af denne Fundgrube, have nævnt deres Kilde, alligevel har den overalt givet deres Forskning rigelig Næring. Endelig har han for den lærde Verden givet en Oversættelse og Forklaring af Sangene selv i Edda Samundina, og for Norden i Særdeleshed i den Ældre Edda. Herved blev Mythologiens Indhold først ret tilgængeligt for den større Almeenhed. I Besiddelse af alle de foregaaende Forskninger, af den store Sprogkat, som Norden yder, tilligemed alle de nærliggende Tungemaal (selv Persisk og andre österlandske Sprog lagde han sig efter til dette Öiemed) og ikke uden poetiske Anlæg, har Finn Magnussen i disse Skrifter givet et Grundlag til Eddas Forklaring, som næppe Rask eller nogen anden dalevende Videnskabsmand kunde give.

Disse vor lærde Landsmands Fortjenester bleve heller ikke upaaskjønnede. Lige til sine sidste Dage, da tiltagende Alder og Følelsen af at Tiden vilde tage en anden og lettere Vej, end den han havde banet, bevægede ham til at drage sig tilbage, saae han Prøver derpaa. Næsten lige til hans Død (den 24de December 1847) kappedes Forfattere om at hædre ham, lærde Selskaber at optage ham til Medlem, fremmede Regjeringer, saavel som hans egen, at meddele ham Beviser paa deres Yndest; og Eftertiden vil taknemmelig erkjende, hvor meget den kan lære selv af hans Feiltagelser, hvor megen Fremgang den kan vinde ved at tilegne sig hans Fuldkommenheder. Og de, der have kjendt ham personlig, ville mindes hans utrættelige Arbeidsomhed fra den aarle Morgen stundum til ud paa Natten, ville aldrig glemme den Bonhommie, den Beskedenhed, den elskelige Humanitet og den sindige Ro, der omgav hele hans Væsen.

Prof. *Jürgensen* forelæste en Udsigt over afdøde Prof. *Ursins* Levnet og Virksomhed.

Georg Frederik Ursin blev født i Kjöbenhavn den 16de Juni 1797. Efter et Par Aar at have gaaet i Efterslægtsskolen, blev han indsat i Metropolitanskolen. Interesse for Mathematik og de dermed beslægtede Fag betegnede sig tidligt hos ham; thi endog før han blev Student vandt han Universitetets Priimedaille (1814), og omtrent paa samme Tid, -- hvad der maaskee er ganske characteristisk med Hensyn til hans senere forskjelligartede Virksomhed, -- underkastede han sig Landmaalerexamen. Efter at være dimitteret til Universitetet 1815 og have underkastet sig examen artium med bedste Character og anden Examen med Udmærkelse, fulgte han i Somrene 1817 og 1818 for egen Regning Conferentsraad *Schumacher* paa Gradmaalings-Reiser og benyttede den mellemliggende Vinter til at studere Astronomie under *Schumachers* Veiledning. I Efteraaret 1818 reiste han til Tydskland, hvor han i Göttingen under *Gauss* fortsatte sine Studier; ved sin Hjemkomst 1819 blev han constitueret som Observator ved Kjöbenhavns Ob-